

Landskap: SkåneUpptecknat av: Sture BäckströmHärad: Ö. GöingeAdress: VärmdöskanSocken: LoshultBerättat av: lika personerUppteckningsår: 1948Född år i16 antverk.

Liesmeder	sid. 1, 2	färn framställning	sid 4
Liesmederna här de i förar till försämnings- distrikten	sid 1.	Knivsmeder Olof Forsberg.	sid 6
Liarna såldes till lanthandlare	sid 1.	Flensmids till- verkning	sid 10
Liarna vara stämpade	sid 2	Knivsmeder i Fruktkops by	sid 12
Laggkärestillverk- ning	sid 2.	Trappkvarnar tillverkades	sid 14
Laggkäresmakare	sid 2	Knivsmeder	" 16
Rep till verkning	sid 3	Norlands handlare	sid 17
Knivsmeder	sid 4	Froskräslor tillver- kades	sid 18
Skånebänder kom upp till marknaderna i Trieberg	sid 4.	Tillverkningsätt.	sid 19
Källgutare och knivhandlare	sid	Handverkarna lämnade de föröiga varorna till Pohandlet och Oleén.	s 18, 23

Tillverkning av dam- tyäcker, ljusstakar och snusdoser	sid 22	Järn och stål köptes av järnhandlare	sid 33
Tillverkning av mässing- krammar	sid 24	Tätet till verkstads sid 33	
Knivsmeder	sid 24-25	Liesmederna hade stämpel på liana	sid 33
Tillverkning av snusdoser	sid 26	Ny silvertillverkning sid 34	
Gällgjutare	" 27	Den sista knivsmeden sid 35	
Gjutning	" 27	Knivsmeder	sid 35
Försäljare	" 27, 28	Gördelemakare	sid 36
Lien smeder	" 28	Mässingkrammar och solringar	sid 37
Liesmeder	" 29	Skrapor till verkstads	sid 37
Försäljare av lior	" 29	Flaskor	sid 37
Smides tillverkning	" 30	Bleckslagare	sid 38
Liesmeder	" 31, 32	Flaskmakare	sid 38
Liesmeder reste till Kalmar län och till Öland	sid 31	Bogträ till verkstads	sid 38
Liesmederna hade certifierade distrikt	sid 32	Vagnmakare	sid 39
Lior såldes på mark- nader	sid 32	Tillverkning av kätting	sid 39

Gördelemakare	sid 40	Färdet att till- verka liar	sid 48
Tillverkning av tenn- koppar och mässings- arbeten	sid 41	Tennsmider "	49
Band tillverkades	sid 42	Ölstra slags tennar	sid 50
Lie tillverkning	sid 43	Färdet att tillverka tennar	sid 50
Mössfabrikörer och mösskiltverk- ning	sid 44	Liesmederna till- verkade skärar	sid 50
Tennsmidestillverk- ning	sid 45	Tillverkare av kaskällor	sid 51
Gördelemakare	sid 46		
Liesmeder	sid 47		
Liesmeder körde med hästkyrta och sålde liar	sid 48		
Liana varo försedda med stämpelar	sid 48		

John Johansson i Björnsjö var lies-
smed. Han hade ett karpställe med en
ko. Jämnt och skönt köpte han av Per
Christensson. Han hade en liten, provisorisk
smedja med en väg med stång. Under
sommarmånaderna köpte han hästskjuts
och var borta och sålde lian. Han köpte
åt Kalmartrället. De andra smederna hade
sina andra lias distrikt. När han skulle ut
och sälja lian, köpte han en häst och
hade husk med sig. Att köra själv gick
inte, för det kunde vara farligt. Ibland
köpte smederna härfjärn i forar en sträcka.
Det kunde då vara ett fygskol liasmeder.
När de kom till sina distrikt, så delade
de på sig. De flesta liarna såldes till lant-
handlare, och en del smeder bytte sig till
havregryn, vitmjöl och rågmjöl för liarna.

Vilka?

och hade stana Lars med sig hem från
Kolman, Löversborg och Karlskrona. De köpte
då för det egna sin behovet, om de kunde.
Lars följde honom i Riehusla var och så där med.
Han hade gärd och höll egen häst. Han
hade stämpeln L. J. och John Johansson J. J.
på sina län.

Här på trakten i byarna runt Höll
är var laggkärshäververkning och tillverk-
ning av träbucka vagnar. Den del laggkär
härdes till Kristianstad, men de flesta
till Sigfridsmårsmarknaden i Växjö. De
härde laggkärsmakarna i forar och var
borta en vecka eller längre. Ibland kunde
det hända, att de blev insläpade en tid.

Pella Pellen, Per Persson, tillverkad
laggkär i stora mängder. Han hade
inget jordbruk utan var endast lagg-

härsmakare. Det fanns också en del, som
gjorde träbucka vagnar, som var helt och
hållet av trä utan något belägg på hjulen,
men de såldes mest hemmanbring, för
bådensa gick ju bäst åtminstone till
vare sin.

Vare hade sin hemsöjd.
Repar gjorde många av lindbark. Lindarna
höggs i stackar och vären och lades i
vattnen och fick ligga där ett par månader.
 sedan togs barken av, rönsades och kor-
rades, och därefter spanns rep av olika
gravelle beroende på vad de skulle ha repen
till. Min farfar hade liksom en vinga
med verk, som fästes i en vägg, och han
hade fyra räddar till vare rep. Många
bånds kunde till Värja och Kristianslund
med rep, kanske men till Kristianslund om

Fridtjof

V. Sjöström.

I socknen fanns minst ett 30 tal
knivsmeder.

Skänsbönder kom upp till Kille-
bergs marknad om hästarna för att köpa
sear och kor för att fodra under vintern
med dränk. För en 60 år sedan var de
klädda i hästar och svarta rockar, som
var livstunga och runda nedan kring.
Dankor kom också till Killeberg.

En del gäddjutare och knivhand-
lare för nedåt Skåne, en del körde med
häst och andra gick omkring och sålde.
De såg att längre bort de kom, desto lättare
gick det att sälja. Bjärrar och knivar
var det stor efterfrågan på.

Flora på gården i Fårhalla har
smält järn av mysmalm. Där finns

hela lars med slagg. de har smält ut
mycket från nu det, men det är mycket
i det ännu, för slagget är tungt. Det är
kanske 150 år redan de smälte på kulle.
har På B stället på gården finns smälten.

Innan det och smickantverket
började kunde jag inte här så mycket och fiske,
och vi hade de små åkerlappar. Fågan
na fiske backa upp var de ville i skogen
na och sålde polaris och vi råg. de
brände ned skogen, och det kallades att
dragbränna.

Var?

Såsom man kan se af Försberg och hans
far Lars Försberg var knivsmeder. Lars
Försberg bodde i Florsbult och sedan i
Florsbult. Tjänarna Johan och Olof blev
också knivsmeder. Johan var också
sågmaskin och möllare och hade knivs-
smidet som en blyggsa. Han ägde ett litet
hus i Florsbult. Olof arbetade i yngre
år i en så års tid på järnvägsbygge i
Norland och här på järnvägen om
sawarna och gjorde knivar om vinterarna.
Han ägde en sluga men kunde ej ha någon
na.

Itäl och järn köpte Försberg av järn-
handlare här som Per Christensson och Jön
Brandt. När han gjorde med hornkraft,
köpte han hornet av hornbedsmakare i
Hallaryd t. o. m. borla i Pontusbygd i Hallaryd.

Han sålde knivar hemma, men var också ute och knegade, så han vandrade om både Malmöhus, Christianshads och Sjöllinge län. Han hade för det mesta knivarna i en matt säck och bar den på ryggen. Han brade sälknivar, betknivar, lammknivar och brödknivar att säga. Han gjorde lammknivar t. o. m. med korkkrur, och en korkkrur är ej så lätt att göra för hand.

Uti hem inte hann säga på sina resor, sålde han dels till uppköpare här ^(och) dels till personer, som gick omkring i bygden. "Fyllebricken" från Färhalla i Loshult hämtade knivar och gick omkring och sålde mycket upprät smäland. "Fyllebricken" sålde också smusdosor från Loshult och var överallt på marknaden. När gubbarna skulle ut och säga, gick de ofta upp i distrikten,

Vilka

så de inte kom på samma plats. Nils Bengtsson i Flutaberg var mycket rät på masknader och hade flera sorteringar i järnbranschen. Han såldt också "försbergs-knivar".

Försberg tillverkade kniven på följande sätt. Han tog 2 järnbitar och lade en skild till emellan. Sedan gjorde han en bult på det och hamrade ut det och lät det hamna i sänke (i form). Han st. fick brännas, klämmas och formas till och sedan var det till att säga ut till skapten. Till sist fick honom och skärbarna ritas. Mellan skapten sattes fjäder. När kniven var färdig, fick den skiskas till sliperi. Den fick dras han sliperi ofärdig, men sedan skiskade han knivarna till Hallaryds sliperi slipverk. Det var bara en, Harald Johansson,

i sin verhet, som slötte. När knivarna
kom tillbaka, skulle de putas.

Olof Forsberg gjorde många träskapla-
knivar s. k. "glutaknivar" med vara ett
järnblad. På dem var det inte råd att lägga
stål emellan. Dessa "glutaknivar" kallades
också "tyrastyversknivar". Han rågade ut
träet och målade skapten röda med en
färg, som kallades angel.

Förutom verk i smedjan hade han
en välg att dra med skäng för band, sm-
städ och skruvstycke (skruvstäd), klipp-
saxar, filar och raspas. Forsberg var ogift
och arbetade ensam i sin smedja. På
sina knivar hade Olof Forsberg signaturer
L. B. F. Han nötkade sin fars släppl.

Olof Forsberg var den siste kniv-
smeden i Loshult. Han dog år 1940.

Jag tillverkar blommade såram
rullor, böjor, grönringar, trästäm-
plar, skärrel brokar och sårest brokar
(till rishäppor). Det gör jag på hand,
och jag är nu ensam på detta område.
Förutom det många sådana småmede-
men de har det ut.

När järnet hammar hit, skall det
klippas och borkas. Sedan har jag en
gammal fält åsja, där de olika föremålen
skall vävas. Böjor skall donas och for-
mas till. När det är gjort, vävas jag
med tornen, som skall smidas ut.
Sedan skall tornen slås om ringen. När-
efter skall det klippas plåt, och den skall
borkas och formas till och sedan slås
om ringen. Sedan skall tornändan ham-
mas och filas. Till sist skall den målas,

ACC. N:R M.10774:11.

parhas och ut i marknaden. Jag säger
till handelskaren och till handlaren.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

6

I Hingsborge by bodde två knivsmeder, Långgren och Iven Jönsson. Långgren gjorde bäddknivar med träskoft men också med benskoft. Material köpte han i Roskilde hos Kurlaf Eriksson, och i Helsingborg hos han mycket järn hos Blom. Han hade en liten smedja med verkstad. Han hade en son Kurlaf, som bodde i Slättby och en son bodde i Broby, Göteryds socken, som också gjorde knivar. Han köpte järn och stål och smidde ut det till knivblad och satte sedan ihop knivarna. Han härdade knivbladen, så det blev varra, bra knivar. Han hade kniv tillverkningen till huvudnäring och köpet vara bedrivit. Han hade sitt par kor. Både gubben Långgren och hans pojkar gjorde knivar under hela sitt liv.

Tånggren levde i värdjan av 1800-talet. Han var rätt fattig och tjänade inte mer än till livsuppehället, så det blev ingen förmögenhet av att göra knivar. Tvisnarna hjälpte till med att rita ihop dem. Tånggren slog sin stämpel Tånggren på knivarna. Han tämnade sina knivar till Olscén och senare till Brandt.

Ivan Jönsson i Kungälv levde senare på dag för en 25 år sedan. Han hade en liten gård. Först hade han ett litet ställe med en ko, men sedan sålde han det och köpte ett litet större i samma by. Han gjorde fjällknivar med ett blad, och med träskäp. Han köpte materialet hos Olscén och tämnade de färdiga knivarna där. Knivarna kallades "träskäpknivar". Han var mer stora byns till Olscén

Han gjorde knivar äret om utom under
de rinta åren. Han hade en liten smedja,
men hade sin verkstad inne i stugan, där
han gjorde knivarna färdiga. Särden skatte
han dåligt, och det var en liten odlad
jord. Han trädade vildhärt (gräs) till
korna. Jämsom slog sin stämpel J. J. på
sina knivar.

Peters Oulsson i Stungsåsa gjorde
bra knappkvarnar. En och annan finns
ännu kvar, och på auktioner bli dessa
kvarnar mycket dyra, för de är nästan o-
sättliga. Nu köpas kvarnarna inte så
mycket, för folk köper knappet molet. Oulsson
levde på 1800-talet och var bonde och ägde
hemman. Hans pojkar över tog hemmanet,
så han ägnade sig uteslutande åt att
göra knappkvarnar. Han sålde sina kvarnar

3

Utmärkt.

mest privat men lämnade också till hand-
lare. Det var mycket livlig efterfrågan på
hans kramar runt om i bygden, för de var
nästan oslätta. Han kördade kramen, så
de kunde mals såd på den också och krossa
vad de ville. Vi mol under krigstiden till
gäst på vår kram. Ohlsson såte sin stam-
pel A. O. på bingeln (skålen där de slag
bonarna). När han hade för bräde, så sejs
han av i lastburet, som gjorde träarbetet.
Han hette Nils Svensson. Ohlssons kramar
belingade till pris av en 6-7 kronor. Han
gick bra betalt för sina kramar, men
annars var han mycket dåligt betalt. Han
hade lärt på fängelset i Kristiansstad,
då han såg på fästningen, för han
hade slagit ihjäl sin sväger.

När alla i Kungälv hade lite

extra bredvid, för det gick inte att klara
sig bara på garbommet, för det var lite
odlad jord. Nu sola till väjande de i
slutet av 1800-talet och har sedan för-
bättrat garbommet mycket, den del av
händerna arbetar nu på jämvägen och
har det arbetet bredvid i skåpet för hant-
verk, de som arbetar på jämvägen klarar
sitt garbom på fritiden och har det
bra.

Andra knivsmeder i socknen var
Forsberg och Jersa Loshand. Loshand
hade en liten garabitt men var fattig. Han
drag och så ut tänder på folk, och de
som kuggat och skadat sig gick till
honom. Pärson blev drag bit smeder
uppsig från landet. Han gjorde mycket gott
för Loshand, för de fattiga fick arbete.

Stämme
uppgift.

Var och en hade här sin fjällkniv,
som de stappade på sig och tog fram, när
de åt. Hornskedar kom försäljare från
Småland och sålde. Kubbar körde omkring
här och hade långa träbiskor med träskall-
riskar, lufat och hornskedar.

Karl Johansson i Loshult var norr-
lands-handlare och hämtade i maror
med smusdorar och livremmar härifrån.
Inurdoror hämtade han från Christian
Nilsson och från hans son Rug. Christians-
son. Karl Johansson reste omkring vid
järnvägarna och sålde till armlarna, när
norrlandsjärnvägarna byggdes. Vardande
rallare skulle ha en smusdora och en
livrem, så var han fram, sålde han. Så
de fick skicka honom smusdorar och livremmar
härifrån, så fort de hann göra.

Min far Johan Svensson började lära sig att tillverka korbållor hos "Thickas-Tven", när han var 11 år gammal. Han började egen tillverkning vid ungefär 20 år. Sedan var han några år i Amerika, men började tillverkningen på nytt, när han kom tillbaka.

Han köpte plåten, vanlig svartplåt, hos gamle Olsson och sedan hos Brandt. Dessa två tog hem att material till alla smeder här och tog sedan hand om deras arbeten. Det var det och så visade tillverkningen av skålar. När skållarna var färdiga, var det bara att lämna ned dem och få hem nytt material. För att få tillräckligt med pengar sålde de sig inte mycket om.

När far började göra skållor, så

Följande
distribution

klippes den plåten för hand med en hand-
sax och väjdes till den för hand. Det
viktigaste arbetet var, när de laddas ihop
saxa brändes med mässing i skovarna.
De lades först några bitar mässing i var
bjällra, och sedan blentes den på var och
en. Därefter sattes en 3-4 bjällror ihop inne
i varandra. Sedan blentes den.
I leran lades halm eller t. o. m. hästgödsel,
för att leran inte skulle spricka ränder
så lätt. När leran barkats, värmdes den
med skällarna i ugn i en händ. Det tog
ungefär en timme, innan det blev så
varmt, så mässingen blev flytande och
rann ut över skällarna. Därefter lades
det i vatten för avkyllning, och leran
slog ränder. Sedan skulle de betas. Då
tog man varmt vatten och lade bjällorna

i samt i vatten till svavelsyra. Då
lossade leret, men sedan gick de skuras
för hand med träsa och grus och sköfsas
i vatten samt torkas. Lint smides kläppen
för hand och böjdes till och rättes i.
"Manan" (ringen som skållan fästes i) rättes
i, innan den brändes.

Min far kunde dockliga arbete var
tillverkning av ^{skållor} ~~tyggar~~. Med det arbetet
han ämt om. Han ägde ett ställe med
ett litet jordbruk och ett par kor.

Jag var sex år, när jag väjades
i fars smedja och bedriver nu rörelsen.

Nu hjälps skållorna till och
formas med slansar och brändes på rå
sitt, att mässingen värmes i en degel, var
tygillorna daggas ned, men då går de
beänd för att användas för drampor
beänds innan. Vi säger huvudsakligen

ACC. N:R M. 10774:21.

tre grosshandlare i Söteborg och Bohuslän.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

4

ACC. N:R M. 10774:22.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

1.
Här har gjutits smyckbjällror och
ljusstakar samt smaskaror. Smyckbjäl-
lorna göts av koppar och zink. Vi brukade
köpa skrot hos Gotthard Nilsson i
Bumhult och smälta ned det i en degel.
Det skulle eldas i en stor gjutugn med
stenkol. Massan flöt och häldes i formen
av sand. Vi brukade göra en 5-6 gjut
pr dag. Till smyckbjällrorna formades en
kärna med ett jämskift, och kärnan
skulle hänga fritt på jämskiftet. Omkring
kärnan skulle gjäva formen vara. I en
sådant form gick omkring 2 dusin och
göts på en gång. Bjällrorna var olika
stora och skulle vara till bjällerbransor,
ungefär 1 dusin bjällror av olika storlek
göts till varje brans. När gjutningen
var klarad, skulle de stå ut jämskiftet

och skvalpa ut kräman i vattnet, och sedan var byållvorna färdiga att svävas, och sedan skulle de skäras ut med en skärtrissa, för att de skulle få slang. För länge sedan köpte Brandtén och gjutnir-gar och sedan Valfrid Johansson i Hallsa-ryd. Johansson köpte en 100 kransar var gång och kunde köpa ett par tre gånger varje vinter. För 30-40 år sedan ~~köpte~~^{släppte} Brandtén till materialut, och då skulle vi ha 1 kr kranen i arbetstid. Vi var aldrig ute på marknaden. Vi upphörde att gjuta för en 20 år sedan. Sedan nållade de inte så många fina kranar i släder-na. Men de större byållvorna kunde vara en eller två användas.

Min far göt fuskslakar, och min bror har gjutit under de senaste åren.

Denna gjutning av bysässer och fjus-
stakar förekann kunnoskningen och vinttra-
na som en dirigera till jordbruket. Denna
gäse föder 3 kor och häst.

Föraren Anders Fjerran mellan Los-
bult och Foma hälsade gjorda mörning kam-
mar. Han könnade till handlare, körsam-
king. Han gjorda knappart något annat
än kammar.

Bengt Nilsson i Foma hälsade gjorda
knivar, fjellknivar. De var lite bredare
och större än den de har nu att röja.
Han satte en slämpel B. N. på knivarna.
Forsberg i Thellboda gjorda fina knivar
med karkskur på en del askträ. Han
gjorda askträ fjellknivar^(ask) bräsknivar.
Knivhandverket blomstrade här för mellan
50-75 år sedan. Den merka fabrikation

gick till Brandtén och Olén, men Forsberg gick och krämade i bygden med ~~sina~~ ^{sina}. De kallades "forsbergsknivar" och skulle vara särskilt bra. Han gjorde knivar året runt med dels trä- och dels horninläggning.

Loskrandsknivarna tillverkades av Jeppe Loskrand i Ödeshögs församling och var mycket bra knivar. Hans son var i Halland och har namn om sig att kunna tillverka alla slags knivar bl a skamatkare-, kargmakare-, och sadelmakarknivar. Jeppe Loskrand dog för en 25 år sedan. På Loskrands knivar stod hela namnet Loskrand.

Knivar, som skulle vara särskilt fina, gjordes med underlägg under gemensamt horn. Det kunde vara rasor eller

ACC. N:R M.10774:26.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

brunslur.

Ledan om 50 år ^{hubbakka} till verkar jag mis-
sodra om nysilvers och mässing. Vi brukar
skicka till grosshandlare i städerna. Det
är merendels vinterarbete men får göras
äret om.

5.

Gällegjutarna, tamil och Tojörn Nils-
son var bänder och ägde hemman. De
tillverkade ~~slumbyäror~~.

De hade smitmassan i blyertsdeg-
lar och gät dem i fin sand i hålor.
~~slumbyäror~~ var runda och av mässing,
och inne i dem var järnkulor. De hade
järnkulorna på en pils och satte in
dem, innan de gät. På byällerkranar-
na var upp till större kulor och mindre
längre ned. När det var slädföre, skulle
en byällerkrans användas, men till var-
dags hade bänderna en stor byälla, som
de också gät. De köpte mässingsbark-
or från något bruk och länade byäller-
kranarna till försäljare, som sålde sär-
skilt i Västergötland. "Jysinga-Nisse"
(Nils Bengtsson i Nana-bula) sålde åt

Obs!

dem, och han reste upp till Västergä-
land. Ivar banden Bengt Svensson på
Hökan sålde byllan åt dem. De höll
sig omkring Falköping, Skövde, Heja och
de brukade säga, att de varit och sått på
Förelöda marknad.

Emil och byn Nilsson tillverkat
byllan ist om och hade inga maskiner.
De hade dagsverkar till att sköta gården
men också till att bygga till vid gjutningen
och till att dra svanen.

De göt även mårten, som kvin-
norna hade att sköta kaffe i, när de brände
bönorna på våren hemma samt kryddor.
Mårtena skulle svanar och polmar, så
de blev fina. De sålde till varken i
bygden.

Men medes fanns i Killeberg, som

til knaller?

gjorde blensmidor som t. ex. stänger och be-
drängar i betsten. De sålde dem till Svens
Kronstet i Hilleberg, som skickade av till
bunder. Han lämnade järn och kol till
smederna och plögade dem.

Få händer John Karlsson i Killeberga
och Sven Järnman i Ridskulla, var bismedar.
På hanna var stämpeln invid länst. J. J.
eller J. J. E.

Dragarna kom från Mareslaget
köpte järn från Ralskog vid Boly och sålde
i Blekinge. Järn från Ralskog skulle vara
de bästa, och var det också. Där var en
slav smedja med en 3-4 ängar, och de
gjorde inte annat än järn där. De tog
ett par gånger järn på asken och gick ned-
åt Blekinge och sålde järn på gårdarna.
Han gick på järnmanen.

Min far Sven Håkansson ("Frickas-
Sven") köpte denna gård 1882, och han
hade då bedrivit smedhantverket i en följd
av år. Han bedrev smedhant i sin skola
och huserade hetslar och selleslag och
alla slags beslag till hästar, samt ka.,
träst-, och järnträlvar. Alla smidesvaror
exporterades. Vi skickade av till Holland,
Meine, Blekinge och Småland. Men del
från andra riktningar här omkring kom och
trämåte, och trämåte firma N. P. Lund-
bäcks i Ängelholm, Halland, stora lass
här. Denna smideshantverk här på gården
upphörde omkring 1905. Det är sannas en
hantverk, som bedrivits här länge.

Min far hade många drängar, som
lärde sig yrket. ~~För~~ Han ville ha bestäm-
da priser på sina varor, varav följande blev,

1

t. 2

2
att drängarna bågade arbeta enskilt
med sellerlag och skällor och rätte upp
smedjor runt om i socknen och hankur-
rerade med grissarna. För den skulle jag jag,
som juut hade lärt ut hantverket, avstån-
d från att hankurrera med dessa många
och bågade att smälte yke, trots att jag
lyggt upp smedja och verkstad med maski-
ner och redskap.

Min morfars bror John Hansson
och bodde i L. Skockhult. Han var en gam-
mal favoritman. Bland hysmeder och var
sunnant händ, skedd och avhållen. Han
dog 1897. Han gjorde hys och sålde i
Köman län och på Öland. Han reste
själv av med skara lass och sålde till
verkningarna. Han hade vara en häst,
när han körde träff från men kunde ha

an 10-15 hästar o. k. "slänningar" med sig
hem från Ölands, när han kom tillhalla.

Det kunde vara 3 hies meder i säl-
skap nämligen John Karlsson, hans son
Lven Johnsson samt Lvingare. Missen från
Boly. De hade sina särskilda platser, som
de levererade på. Brannhandlare Sören i
Askerhamn har köpt många tusen län här
ifrån. Diana lämnades in till handlare för
försäljning mot provision. De lämnades
på kredit, och belappen inkassades på
höst, då hiesmederna gjorde en ny resa.
Då tog de också tillhalla de län, som inte
var sålda. På Väst och Klävdala mark-
nader var vi och sålde län i minnt. De
tullade ett pris av 1.50 skilling därunder
upp till 3 kr beroende på längden.

Jämte till Diana köptes av handlare

trän i hembygderna. Här i Loshuset var 6 järn-
och stålhandlare. Järnet kom i stora fyr-
kantiga stänger, som fick klyvas med mejsel
och sedan färfärdigas till hemmodellerna med
stål mitt i midt. Efter klyvningen skulle
stålet och järnet vävas till en matta. En
stor bitnad järn tillmättes var det, när
järnet på 1890-talet kom i gärsande form,
så de slapp det ryva klyvningsarbetet. Då
fick de vara klippa av bitarna direkt i
lagom långa stycken. Järnt rymskär
här 3 tremannalag. En i varje lag skulle
järnst och hade hand om mejseln, och 2
skotte staggarna. De arbetade i regel året
om. Kunde varje lag göra en 4-5 dagar om
dagen var det bra.

Varje huseverkare hade sin signa-
tur på liana. På John Karlsons stad

ACC. N:R M. 10774:34.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

J. H. och på Tvingare-Nissens stad
N. N. Tvingare. Hans lön kallades "svingare-
lön".

25

Sen omkring 1900 gjordes nyilvers-
tillsattningar här på gården. Det var
smådjur, som exporterades bl. a till
U. S. B. och där var livligt efterfrågade.
Fåg hade en bror därinne, som fört be-
skäde 3 gross, och när dessa djur var
rädda i Chicago, beskäde han ytterligare
10 gross, som gick lika fint att sälja.
Dedan blev här en stor fabrikation av små-
djur. I bara parter skickades till Göte-
borg till en exportör Viktor Skänberg, som
i sin tur exporterade dararna till The
Tweedish Produce and Co. U. S. B. Dessa asten,
som var polerade här, färdde i färg under
nyhansgärten, så min bror bestämde

med mig, att jag skulle skicka oporrade,
för de varar som ej var pändiga, såg de inget
helt på. Sedan såldes alla deras härför
oporrade till min bror C. G. Svensson i
Chisago, som var återförsäljare där. Han
högjade sedan själv kienerna där inne, och
när kriget brast 1914, upphörde vi.

Den sista knivsmiden i Hockhult
var Olof Forsberg, och jag har den sista
kniven, som han har gjort. Andra kniv-
smiden var Lenn Rålqvist i Hockhult,
Jesper Lohmand i Årslövöke, Janne Holm-
qvist i Hockhult. De sålde knivarna
till upphjäre i Killeberg till Brandt
samt Olsson. Dessa hade hand om alla
manufaktursmiden och gjuteriäster och
sålde på andra orter. De hade sina rerar-
de, som för smiding och sålde särskilt

arkiv!

tre handlare efter pröven, som de hade
med sig.

Flär fanns många gärdelmakare,
som ~~göt~~ en mängd dumbyärrar, mort-
lar och vällingblockar samt silverlag.
Olof Skelqvist gjorde i mängder med dum-
byärrar samt alla möjliga gärdelslutar.
Han sålde till de nämnda uppköparna. Han
var köpare och dog för c. 10 år sedan.

Nils Eliasson var tantbrukare och
gärdelmakare. Hans son Emil Eliasson har
gjutit den sista vällingblocken i socknen,
som finns här på gården. Andra gärdelslutar
var Märten i Gråshult och hans son Nils
Peter Märtensson och Björn Eliasson i
Gråshult.

Flera fanns här, som gjorde mäsing-
och mysilverkammar. Köparen Anders

Furesson i Loshult gjorde de fenta. Han gjorde i regel endast krammar och roringen, som virade tiden i stället för klackor.

Loringarna kostade i regel 5-10 öre styck. Anders Furesson dog i slutet av 1888. Äldst och sedan upphörde yrket.

Många barn gjorde skrapor i olika ställehan till hästar och nötkreatur. En del skrapor kallades regementsskrapor. Handlare i Killeberg tog upp orden och beställde sedan av tillverkarna. Den bästa tillverkaren var John Jönsson Ståttensfält i Loshult. Janne Viktor Johanson Ståttensfält fortsatte att göra skrapor och köll på till för en 30 år ^{resan} senare, som var före Ståttensfält var Skrape-Kalle (Karl Nilsson som bodde på ett litet torp under Loshult).

Klackor till försäljning till -

verkstaden och trä i byggen. Det var s. k.
slatan. Toland dessa tillverkare märkte
borden Björn Svensson i Loshuset. Han
dog omkring 1850. Sven Svensson och Björn
Svensson gjorde klackor. En annan klack-
makare var P. P. Rydberg. Han var den
rätte klackmakaren. De gjorde på beställ-
ning.

Nils Ros i Knubbsfäls var bleck-
slagare och tillverkade diverse bleckraker
som mjölk-kär, spannar, kalf-formar, och
flöjlar. Han lever ännu.

Skidmakare fanns här och trä.
Det var tre bröder Larsson i Loshuset, som
"sätte upp skidor". De var rätte på mark-
nader och sålde.

Mycket med bagträ tillverka-
des i Husebergs byggen. En av dessa bag-

Trädsmakare var Gustaf Johansson i Hille-
berg. Han sålde på order. Han är nu död.
Erik Svensson i Flanaryd går nu bogträ
och har sin exportplats i Hilleberg.

Måns Karlsson i Hilleberg gjorde
vagnar både grövre och finare samt olika
sorters jordbruksredskap som karvar, klöj-
sar, plogar och arder. På renare tid
har smeden Karl Karlsson tillverkat gum-
mihjuls vagnar.

Kätting tillverkas i den stora kätting-
fabriken i Hilleberg, som nu bröderna
Jönsson innehar. De tillverkar olika
sorters grövre och finare kätting samt
sheppskätting. Denna tillverkning har gått
i sin över 200 år. Deras förfäder bodde i
Fläthult, Goby socken. Maskinerna drevs
då med vattenkraft.

ACC. N:R M. 10774:40.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Min far Andreas Eriksson i Hant-
verket var gärdelmakare. Han var född
1843 och började där med hantverket om-
kring 1870. Han flyttade sedan till Killeboda
och höll på med arbetet till 1910. Han
dog 1932.

Han gjorde selberlag av mässing
och nysilver, som han sålde till sadel-
makare runt omkring. I början göt han
också slaghjälmar men övergick sedan
helt till selberlag. Materialen var koppar-,
skrot och järn, som han köpte av Sven
Strandell. Sadelmakare köpte också upp
skrot på marknader, särskilt på Växjö
marknad. Sadelmakarna här hade och
han sin bästa marknad i Växjö.

Gärdelmakeriet var rent hant-
verk. Far hade murat en liten ugn och

ACC. N:R M. 10774:41.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

hade en tånga, där han skade och gjöt.
det var hela inrättningen. Putren var för
hand med fil och polerskål. Sedan hade
han en trampsvans, som var enda mark-
nari han hade.

Jag har sysslat med tillverkning
av olika saker av tenn, koppar och mässing.
Jag sålde till privatpersoner. Jag slutade
upp omkring 1945 på grund av sjukdom

Fine band användes työrke-, vis-, eller
haselkåppor av olika längd. Jag köpte
för det mesta kåpparna själv och betalte
för dem 3 kr. hundra styck. Jag skulle kugga
dem, där det var rätt. Jag satte på en väv
och använde en handkvin till att klyva
dem mitt i. När det slars, fina
kåppor kunde det bli en pyrklyning.

Jag sålde ^{banden} ~~kåpporna~~ i Hilleberg eller i
Rimbo. I Hilleberg till virkeshandlare
Karlgrén och i Rimbo till virkeshandlare Berg-
ander. Karlgrén i Hilleberg gjorde band själv
och så, som han sålde till tunnfabrikerna. Jag fick
1,50 och högst 2,50 för 40 band. Tre- och femalvinn-
gar tillverkades mest. Bandmakariet lärde
jag av min far, Bengt Johansson i Rungby, som
var hande, men lämnade gården ifrån sig och
gjorde band sedan.

ACC. N:R M. 10774:43.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Skallet till liana. Hörs från Fagersta. Skallet
och jämet klippas av till lagom långa längden och svej-
sas tillsammans och sträckes ut till ämne, som
breds till lian, som därefter hårdas och klipps.
Jag tillverkar 12 lian på dag. De gö till grovheten i
Skåne och Blekinge. Skämpeln är sak lias skämpeln,
som järnhandlare Christensen i Östby råa om. Skäm-
peln ser ut som en sak. För en 4-5 är sedan gjord
jag protokollis harkor och rå.

Jag har hört av Johan Fredrik Löring,
som bodde här. Han dog för en 10 år sedan.
Löring var född i Öster Län och kom
hit omkring 1918.

Mössjaktvår var Per Gueberg i
drivvår. Han dog för ungefär 60 år sedan.
Han hade äranringar i öronen.

Gueberg huserade mycket med
mössor och brukade ha en 3-4 och ibland
5 geräver. Han sydde fina mössor och arbete-
mössor av alla sorter, som de hade på
den tiden. Församlingen skedde huvudsakligen
vid marknader och efter gudstjänstens slut
om söndagarna vid kyrkan. Hans hustru
högste till vid församlingen. Hans son fort-
satte inte yrket utan reste till Amerika och
slutade, när han kom hem, affär.

Sedan började Sven Svensson i Gärstret yrket
och arbetade själv med hustrun, barn och geräver. Han reste
vitt och bränt och var på alla marknader och sålde mössor. Han
kallades Hammarbäckens-Sven, därför att han bodde vid Hammar-
bäckens. Han dog för 10 år sedan, då yrket upphörde.

Järnet till klensmidet köptes av
järnhandlare i Tillsberg, dit smidesvaror
na också lämnades till järnhandlarna. Jag
tillverkade selleslag, ^{och} sliglyglor till ~~top~~
olika kavalleriregementen. I bland skicka-
de jag direkt till regementen.

Klensmidets tillverkningen väjades i
Tillsboda 1814. Det var patron Olsen, som
ägde Tillsboda, som satte upp en liten
smedja där och tog dit smeden från Eskilstuna.
Min farfar kom från Eskilstuna. Ol-
sen reste mycket uppföt landet och fick
då idén att sätta upp en manufaktur till-
verkning där. När Olsen dog, flyttade
smederna ut till olika håll och väjades
arbets för sig själva, men nu är mycket
närslut utdött. En tid hade jag inget
förbruk utan idkade endast smides-

lillevärkning, men nu har familjen tagit
hand om lillevärkningarna.

Gärdesmakare, som gjorde sellerlag,
~~slugggjutare~~ gjutare, smittlar och strykjärn av
mässing, fanns många inom socknen. De
gjorde allt möjligt utav mässing. Min
svärfar var gärdesmakare och hette John
Tugemansson och bodde här på gården. Han
var kypare. Mårtensson i Gråsbult
nåder om Trilleberg idkade endast gäls-
gjuteri. Helt på tre Rulqvistar var gäls-
gjutare och bodde i Farna härla. De
var bara gälsgjutare utom en, som hade
ett litet kyp. En hette Eriksson och
bodde i Blecka kyp. Han hade ett litet
ställe. Han lillevärkade sellerlag och
snusdosor av mässing och nyilver. På
hans snusdosor stod E. N. Tugentling

men hade på dem eller var ingravet.
Han sålde till uppköpare. Gålgjutarna
hade inga märken. Det var väldigt för
dem, för de som lag mot varandra skulle
tynga de mesta pengarna. Dessa gål-
gjutare sålde sina ^{alster} ~~alster~~ till järn-
handlare i Kilsberg.

När de göt, hade de en liten smält-
ugn och deglar till att smälta metallen i.
Den flytande metallen ötes i flaskor, som
gick rai till de kallade. Sedan lag de
isär flaskorna, som var av sand, och
rai hade de bitarna färdiggjutna, som de
skulle vara. Sedan skulle de filas, svarvas
och poleras.

Lismeder fanns inom Loshult.
John Karlsson i Loshult var lismed.
Lismederna höll på hela vintern ~~och~~

och smidde och reste sedan av och sål-
de dem. De körde med hästskjut och
var iväg ett par månader uppträ Kalmar-
län. På lifarna hade John Karlsson skinn-
pen J. K. Han ägde en gård med en 3-4
kor och hästar. En annan lif med och
bande var Iven Johnson i Blekinge. Han
smidde lif, och hans signatur var J. J.
Han reste också uppträ de där trakterna
med sina lif. I Östby socken fanns
många lifsmider.

De lifsmiderna en lif lag de 2
gämbilar och lade på smellan och
svärsade sedan värdet ihop dem. Sedan
strökte de ut det, till det fick lagom
gravet till en lif, och därpå fick de
med hammare och slägga bränt det,
så det fick riktig form. När de smitt

liama färdiga, koelkammade de dem, så
de blev styva, och sedan trädade de dem.
Detta arbete gjorde dessa händer kända
särsligen om vintrarna. När de smidade
liama, hade de tyäp till ett "släggä", som
de kallade det.

Tjänbilas knivasmedar fanns, som
inte gjorde annat än knivar. En hette
Anders Persson och bodde i byn Tvinån.
Sedan fanns en, som hette Bengt Månsson
i Karstadsby, som var backstugusittare, och
en som hette Forsberg och var backstugu-
sittare och bodde i L. Storskult. En
annan var fannu Holmquist i Laskult,
som också var backstugusittare. Iven
Skelqvist gjorde också knivar. Han bodde
i L. Storskult och hade ett litet karp-
ställe. På knivarna sattes de sina initialer.

ACC. N:R M. 10774:50.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

De gjorde fjällknivar med ben- eller horn-
skaft, och de gjorde också bräst- och tälje-
knivar. Deras knivsmeder sålde sina
sister till uppköpare i Skellefteberg, för de
kunde inga pengar till att resa ut och sälja
sina. För knivar med ben- eller horn-
skaft fick de 1,25 skilling. Uppköparna
i Skellefteberg reste ut och sålde till affärs-
män i städerna. I knivarna lades
skäret mellan fjäret liksom vid till-
verkningen. Skapten sågades ut med ett
litt såg ur horn eller ben. På skapten lades
2 plattor emellan, och sålde hornbekläd-
naden lades på utånga på var sida och
nilades fast. Hornet och benet fick de
från slaktare.

Långmedana gjorde också skäror
och "krombisar" till att skära såd med.

6

Sk!

2

Rinditar gjorde händerna gula, för när de
slitte upp en tis, högg de av den tise rindite.

Johan Svensson i Loshult gjorde bara
kroskällor, och en del sålde han i Skilleberg
och en del på renare tid tise grossintar. Kro-
skällorna kringtes ut av plåt, som formades
till lagom storlek och veck ihop. När han
brände skällorna, tog han 4 och slappade
den ena i den andra och lade metallen i
varje skälla, så mycket som han ansåg,
att det skulle behövas, och sedan strökte han
ett rätt fint lager lera utom på de fyra
skällorna. Mellan skällorna slappades
lite spån eller en stisha, så att de inte kom
att hänga ihop. Sedan fick buntarna torka,
tills leran var riktigt torr, och när de var
torkade, skulle de brännas. Då hade han
en stor fyr av träkol, som han la bun-

larna i och satte läderbälgen på, så buntarna blev glödheta, så metallen smälte i bysterna. Så gick han urida buntarna ibland, för att metallen skulle bli jämnt fördelad. Och när han trodde, att de var färdiga, togs de upp och gick kallna av sig själva.

Jag har hört talas om att de tagit upp myrmalm i Södra Flucka (Mellan Fluckaberg och Kräbbleboda, en 5 km härifrån).